

SPOR LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN TERCİH ETTİKLERİ ALANA İLİŞKİN TUTUM VE BEKLENTİLERİ

Bilal ÇOBAN*

Özet

Eğitim, yeni kuşakların, toplum yaşayışlarında yerlerini almak için seçilmiş ve denetimli bir çevreyi özellikle okulu içine alan bir süreçtir.

Ortaöğretim, ilköğretime dayalı, en az üç yıllık öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsamaktadır.

Ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan liselerden meydana gelir ve öğrenciler istek ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda bu programlardan birine yönelerek yetişme imkanı bulurlar.

Araştırmanın evrenini Erzurum, Malatya, Uşak ve Sivas illerinde bulunan 4 Spor Lisesinin 192 1. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Örneklemini, aynı okullarda okuyan 126 öğrenci oluşturmuştur. Elde edilen bulgular, SPSS for Windows 10,0 paket istatistik programında değerlendirilmiş, veriler çözümlenirken yüzde ve frekans kullanılmıştır.

Çalışmanın amacı, Spor Liselerinde okuyan öğrencilerin, okuldaki tutum ve beklentilerinin neler olduğunu ortaya koyabilmedir.

Spor Liselerinde okuyan öğrenciler, okullarından memnun olduklarını, genel olarak sağlık ve mutluluk, Gelecekte iyi bir sporcu olmak ve kendilerine olan güven duygularını geliştirebilme amacını taşıdıklarını belirtmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Spor Lisesi, öğrenci, beklenti

1. Giriş

‘Eğitim’ günlük yaşamımızda çok sık kullandığımız sözcüklerden biridir. Hemen hemen hepimiz eğitimin ne olduğu, nasıl olması gerektiği konusunda düşünmüş ve fikir üretmişizdir. Ancak çoğumuz eğitim kavramının ne kadar geniş bir anlam içerdiğinin farkında değilizdir (Erden, 1998, 13). Bu nedenle eğitimle ilgili birçok tanım yapılmaktadır.

Dünyadaki hızlı gelişmeler bir yandan varolan bilgileri geçersiz hale getirirken, bir yandan da bilinmeyen pek çok şeyi açığa kavuşturmaktadır. Yeni buluşlar, uluslar arası ilişkiler, bilim alanındaki ilerlemeler kişileri yaşama ayak uydurmaya zorlamaktadır. Bu hızlı gelişmelere uyum sağlamanın en etken ve temel aracı şüphesiz eğitimidir. Eğitim, bireylere yeni davranışlar kazandırmada ya da mevcut davranışları değiştirmede etkili süreçtir. Bu yönü ile eğitim, bireyin davranışlarında, kendi yaşantısı yolu ile ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme süreci olarak tanımlanabilir (Duman vd., 2003, 176).

Eğitim, yeni kuşakların, toplum yaşayışlarında yerlerini almak için seçilmiş ve denetimli bir çevreyi özellikle okulu içine alan bir süreçtir (Erkal vd., 1998).

Eğitimin genel amacı, yetişmekte olan çocukların ve gençlerin topluma sağlıklı ve verimli şekilde uyum sağlamalarına yardımcı olmaktır (Varış, 1994, 8).

* Fırat Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Elazığ

Ortaöğretim, ilköğretime dayalı, en az üç yıllık öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsamaktadır (Meb, 2001, 114).

Ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan liselerden meydana gelir ve öğrenciler istek ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda bu programlardan birine yönelerek yetiştirme imkanı bulurlar (Pepe, 2003, 6).

Ortaöğretimin amacını belirtecek olursak; öğrencilere asgarî ortak bir genel kültür vermek, birey ve toplum sorunlarını tanıtmak ve çözüm yolları aramak, ülkenin sosyo-ekonomik ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak bilinci kazandırarak öğrencileri ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hem yükseköğretime hem mesleğe veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır (Türk, 1999, 91). Bu görevler yerine getirilirken Türk Millî Eğitimi'nin temel ilkeleri dikkate alınarak, öğrencilerin ilgi, istek ve kabiliyetleri ile toplumun ihtiyaçları arasında denge sağlanmaya çalışılmaktadır.

Çağımızda devamlı olarak değişen ve gelişen teknoloji bireyler üzerinde etki oluşturmaya başlamıştır. Bu noktada eğitimin işlevi, toplum üzerindeki bu etkiye karşı nitelikli insan gücü yetiştirmektir. Bilindiği gibi, nitelikli insan gücü de fiziksel, zihinsel ve ruhsal olarak sağlıklı olmayı gerektirir. Bu da, beden eğitimi ve sporun temelini oluşturan çok yönlü hareket çeşitlerini ve prensiplerini içeren beden eğitimi ve spor eğitimiyle kazanılır. Nitekim beden eğitimi ve spor, insanlık tarihinin her döneminde görülen uygulamaları ile gelişmiş ve günümüzde her düzeyde eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak görülen bilinçli ve planlı faaliyetlerdir (Sunay vd., 2002, 36).

Eğitim, toplumlar açısından vazgeçilmez bir gereksinimdir. Eğitimin amacı, topluma ve bireye eğitim programları aracılığı ile yansır. Eğitim programları, eğitimin amaçları ve bireye kazandırılacak davranış arasındaki yapı ve süreçlerin tümünü kapsayan bir kavram olarak algılanmalıdır. Öte yandan, zaman boyutu ve içinde toplumsal ve politik sistemlerde meydana gelen değişimler, eğitim sistemini de etkilemektedir. Bu bağlamda çevresindeki değişimlere karşı duyarlı bir sistem olan eğitimin, genel ve özel amaçları sürekli geliştirilmeli, amaçların birey ve toplum beklentilerine cevap verip vermediği incelenmelidir. Bu da, program geliştirme sürecinin sürekli devam edeceği anlamına gelmektedir (Sunay vd., 1996, 36). Eğitim gibi spor da, toplum yaşamında vazgeçilemeyecek, kesintiye uğratılamayacak bir olgudur. Eğitim de, spor da, ilk çağlardan bu yana kişi yaşamını katılsal olarak etkilemektedir. Bu olgu, gelecek kuşakların da dirençlerini ve üretkenliğini artıracaktır. Eğitimle ilgilenmeyen bir ülke düşünilemeyeceği gibi spordan uzaklaşmış bir topluma da rastlanamaz. Eğitim ve sporun, her kesim için yaşamsal önem taşıdığı açıkça görülmektedir (Karasüleymanoğlu, 1987, 32). Sporu, eğitim ile ilişkilendirirken beden eğitimi kavramıyla beraber düşünmek doğru bir yaklaşım olur. Çünkü beden eğitimi ile spor birbirini tamamlayan bütünün parçaları gibidir (Yetim, 2000, 128). Dolayısıyla eğitimde program geliştirmede, beden eğitim programlarının yeri de önemlilik arz etmektedir.

Eğitim her yerde, her ortamda, insanları en etkin, en güçlü varlık konumuna getirmiştir. Eğitimin itici gücü yapısal, duygusal ve sosyal hareketliliklerdir. İnsanlar ulaştıkları her yerde, egemenliklerini kurarken, hareketlerini ve hareketliliklerini de doğal dengeye uydurmak zorunda kalmışlardır. Bu gelişim, beden eğitiminin oluşumunda temel etkidir. Yapısal hareketlerin eğitim bütünlüğü içerisinde, belirli hedefler doğrultusunda bilinçli, kontrollü ve düzenli bir şekilde organizasyonuna "beden eğitim" denir (Özyiğit, 1991, 78).

Okullarda beden eğitimi ve sporun temel amacı, öğrencilerin fiziksel etkinlikler, yani hareketler yolu ile gelişim ve eğilimlerini sağlayarak her öğrencinin hareket kapasitesinin en üst düzeye ulaşmasına yardımcı olmaktır. Eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesi öğrencilerin zihinsel ve duygusal gelişimlerine bağlıdır. Bu nedenle beden eğitimi ve spor genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır (Sunay, 1998, 44).

Gelişmiş toplumlarca uygulanan en önemli eğitim araçlarından biri olan spor faaliyetlerinin amacı, toplumun sağlıklı nesiller kazanmasını sağlamak ve sporun uluslararası bir özellik kazanması nedeniyle de toplum kültürünün tanıtılabileceği yaygın bir propaganda ve reklam aracı olabilme olarak ifade edilmektedir (Sunay, 2002, 263).

Millî Eğitim Temel Kanununun; 26'ncı maddesinde, "Ortaöğretimin temel Eğitime dayalı, en az üç yıllık öğrenim veren genel, mesleki ve teknik eğitim kurumlarının tümünü kapsar." ibaresi ile, eğitimin şekli çizilmiştir. Aynı kanunun 27'nci maddesinde, "Temel Eğitimi tamamlayan ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış olan her öğrenci, ortaöğretime devam etmek ve ortaöğretim imkânlarından ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanma hakkına sahiptir." ve 29'uncu maddesinde, "Ortaöğretim çeşitli programlar uygulayan liselerden meydana gelir" ifadeleri ile, ortaöğretim kurumlarındaki okulların genel şablonunu belirlemiştir.

Fen Liseleri, Anadolu Liseleri, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri, Sosyal Bilimler Liseleri ve Spor Liseleri, Ortaöğretim Genel Müdürlüğünün bünyesindeki genel liselerdir.

2004-2005 öğretim yılında eğitim ve öğretime başlamak üzere, Erzurum, Malatya, Uşak ve Sivas illerinde, ülkemiz sporunun geliştirilmesi ve yetenekli öğrencilerin daha sağlıklı ve bilimsel ortamlarda yetiştirilmeleri amacı ile, 24.08.2004 tarih ve 8260 sayılı onayı ile, Spor liseleri açılmıştır. Bu liselerin öğrenim süresi 3 yıldır. Yatılı ve karma okullardır. Okula alınacak öğrenci sayısı 48'i, bir sınıftaki öğrenci sayısı 24'ü geçemez. Başvurular ülke geneline açık olup, il sınırlaması yoktur. Öğrenciler, yetenek sınavı ile okula alınır (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, 2003) Bu ifadeler sonrası, belirtilen illerde açılan okullara 48'er öğrenci alınmış ve 2004-2005 yılında Eğitim ve Öğretime başlanmıştır.

Bu çalışmanın amacı, Spor Liselerinde okuyan öğrencilerin, okuldaki tutum ve beklentilerinin neler olduğunu ortaya koyabilme olarak belirlenmiştir..

2. Materyal ve Yöntem

Araştırmanın evrenini Erzurum, Malatya, Uşak ve Sivas illerinde bulunan 4 Spor Lisesinin 192 1. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Örneklemi, aynı okullarda okuyan 126 öğrenci oluşturmıştır.

Araştırmanın verilerini elde etmek amacı ile, likert ve açık uçlu olmak üzere, toplam 7 sorudan oluşan anket hazırlanmıştır. Anket, araştırmacı tarafından geliştirilmiş, ön uygulama yapıldıktan sonra gerekli değişikliklerle son haline getirilmiştir. Anketler, Erzurum, Malatya, Uşak ve Sivas illerindeki Spor Liselerinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerine gönderilerek, anketlerin sağlıklı bir şekilde uygulanması ve geri dönüşümü sağlanmıştır. Anketlerin geri dönüşümünden itibaren, eksik veya hatalı doldurulan anket formları ayıklanarak toplam 126 anket değerlendirme-ye alınmıştır.

Elde edilen bulgular, SPSS for Windows 10,0 paket istatistik programında değerlendirilmiş, veriler çözümlenirken yüzde ve frekans kullanılmıştır.

3. Bulgular

Tablo 1. Spor Lisesi Öğrencilerinin Kişisel Bilgileri

<i>Okulun bulunduğu Şehir</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Erzurum	27	21,4
Malatya	36	28,6
Sivas	36	28,6
Uşak	27	21,4
Toplam	126	100
<i>Cinsiyet</i>		
Kız	12	9,5
Erkek	114	90,5
Toplam	126	100
<i>Boy</i>		
1.40 – 1.50 cm	16	12,7
1.51 – 1.60 cm	28	22,2
1.61 – 1.70 cm	48	38,1
1.71 – 1.80 cm	30	23,8
1.81 – 2.00 cm	4	3,2
Toplam	126	100
<i>Kilo</i>		
35 - 45 kg	14	11,1
46 - 55 kg	64	50,8
56 - 65 kg	42	33,3
66 - 55 kg	4	3,2
76 - 85 kg	2	1,6
Toplam	126	100
<i>Yetiştirdiği Çevre</i>		
İl	78	61,9
İlçe	24	19,0
Belde	10	7,9
Köy	14	11,1
Toplam	126	100
<i>Ekonomik Durum</i>		
Çok İyi	4	3,2
İyi	18	14,3
Orta	42	33,3
Zayıf	56	44,4
Çok Zayıf	6	4,8
Toplam	126	100
<i>Kaldığı Yer</i>		
Pansiyon	84	66,7
Ev	42	33,3
Toplam	126	100

Tablo 1’de katılımcıların %21,4’ü Erzurum, %%28.6’sı Malatya, %28.6’sı Sivas, %21.4’ü Uşak ilinde bulunan Spor lisesi 1. sınıf öğrencileri olduğu belirlenmiştir.. Katılımcıların %90.5’i Erkek, %9.5’i Kız öğrencidir. Katılımcıların, Boy, Kilo, Yetiştği Çevre, Ekonomik Durum ve öğrenimi esnasında ikamet ettiği yerler ile ilgili bilgiler, Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 2. Spor Lisesi Öğrencilerinin Spor İle İlgili Kişisel Bilgileri

<i>Aktif Kulüp Sporculuğu</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Kulüp Sporcusu	72	57,1
Kulüp Sporcusu Değil	54	42,9
Toplam	126	100
<i>İlgilendiği Spor Branşı</i>		
Atletizm	12	9,5
Basketbol	10	7,9
Futbol	80	63,5
Güreş	6	4,8
Uzakdoğu Sporları	10	7,9
Kayak	4	3,2
Hentbol	4	3,2
Toplam	126	100
<i>Aldığı Dereceler</i>		
Var	70	55,6
Yok	56	44,4
Toplam	126	100

Tablo 2’de, Öğrencilerin %57,1’i Herhangi bir kulüpte aktif sporcu iken, %42,9’u Kulüp sporcusu değildir. Öğrencilerin Branşlara göre dağılımı ve bugüne kadar elde ettikleri başarı durumu, Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 3. Spor Lisesi Öğrencilerinin Spor Lisesini Tercih Etmekteki Beklentiler

<i>Spordan Fiziksel Beklentiler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Sağlık ve mutluluk	60	47,6
Fiziksel gelişim sağlamak	20	15,9
Ruhsal bunalımdan (sıkıntı) kurtulmak	4	3,2
Ders yoğunluğundan kurtulmak	10	7,9
İyi bir vücut kompozisyonuna sahip olmak	32	25,4
Toplam	126	100
<i>Spordan Gelecek Beklentileri</i>		
Beden eğitimi ve spor bölümüne girmek	42	33,4
Gelecekte iyi bir sporcu olmak	48	38,1
Yaptığım spor dalıyla ilgili yeteneğimi üst düzeye çıkartmak	22	17,5
Daha profesyonel spor yapma alışkanlığı kazanmak	8	6,3
Branşım dışındaki spor dallarını öğrenebilmek	6	4,8
Toplam	126	100

<i>Spordan Sosyal Beklentiler</i>		
Kişilik geliştirmek	36	28,6
Kendine olan güveni geliştirmek	54	42,9
Sosyal statü sağlamak	20	15,9
Sosyal birliktelik sağlamak	2	1,6
Yeni arkadaşlar edinmek	14	11,1
Toplam	126	100
<i>Spordan Kişisel Beklentileri</i>		
Spor ihtiyacını giderme	6	4,8
Spor yeteneğine artırmak	56	44,4
Rahat bir okul olacağı	2	1,6
Okul dersleri daha kolay olacağı	2	1,6
Spor dallarına olan ilgisinin devam etmesi	60	41,6
Toplam	126	100

Tablo 3 incelendiğinde, Öğrenciler Spor Lisesini tercih ederken, fiziksel beklentilerinde en yüksek oranla (%47,6) Sağlık ve Mutluluk olarak belirtmişlerdir.

Gelecek ile ilgili beklentilerini, %38,1 oranı ile ‘Gelecekte iyi bir sporcu olmak’ olarak belirtirlerken, sosyal yönden beklentilerini, %42,9’u ‘Kendine olan güveni geliştirmek’ olarak dile getirmişlerdir.

Öğrenciler Spor Lisesini tercih ederken, kişisel yönden beklentilerini, %44,4 oranı ile ‘Spor yeteneğine artırmak’ şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 4. Spor Lisesi Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Etkinlikleri

<i>Boş Zaman Etkinlikleri</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Boş zamanım yok	18	7,1
Spor salonlarına gidiyorum	85	33,8
Sinemaya gidiyorum	8	3,2
Müzik dinliyorum	59	23,4
Aileme maddi destek için çalışıyorum	18	7,1
İnternet Cafe’ye ve diğer eğlence yerlerine gidiyorum	36	14,3
Bilgisayar kursuna gidiyorum	2	0,8
Kütüphaneye gidiyorum	14	5,6
Tiyatroya gidiyorum	4	1,6
Pikniğe gidiyorum	8	3,2
Toplam	252	100

Tablo 4’te, öğrencilerin boş zaman değerlendirme etkinlikleri verilmiştir. Öğrencilerin birden fazla seçeneğin işaretlendiği görülmüştür. Öğrencilerin en fazla oran olan %33,8’i ‘Spor salonlarına gidiyorum’ seçeneğini işaretlemişlerdir. Öğrenci-

lerden sadece %1,6'sı tiyatroya ve %0,8'i bilgisayar kursuna gittiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 5. Spor Lisesi Öğrencilerinin Spor Lisesini Tercih Etme Nedenleri

<i>Spor Lisesini Tercih Nedenleri</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Kendi isteği ile	140	55,6
Beden eğitimi öğretmeninin isteği ile	52	21,0
Ailenin isteği ile	24	9,7
Diğer okullarda başarılı olamayacağı hissi ile	10	4,0
Arkadaş çevresinin isteği ile	4	1,6
Rehber öğretmenin yönlendirmesi ile	4	1,6
Medyadaki spor olaylarından etkilenme ile	16	6,5
Toplam	248	100

Tablo 5'te, birden fazla seçeneğin işaretleyen öğrencilerin %55,6'sının kendi isteği ile Spor Lisesine kayıt yaptırdığı görülmektedir. Arkadaş çevresi ve Rehber Öğretmenin yönlendirmesi ile spor lisesini tercih eden öğrencilerin oranı, sadece %1,6'dır.

Tablo 6. Spor Lisesi Öğrencilerinin Derslerdeki Olumlu Değişiklik Nedenleri

<i>Derslerdeki Olumlu Değişiklik Nedenleri</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Spor yapınca kendime olan güvenim arttığından	62	24,6
Spor yaparak rahatladığımdan	20	7,9
Spor yapınca motivasyonum arttığından	46	18,2
Ailem desteklediğinden	32	12,7
Sporun sorumluluk bilincini arttırdığından	32	12,8
Sportif derslere aktif katılımımdan	8	3,2
Popülaritemi derslerde de sürdürmek istediğimden	4	1,6
Öğretmenlerimin spora olumlu ilgisinden	18	7,1
Sporcu öğrenci başarısızdır imajını yıkmak istediğimden	30	11,9
Toplam	252	100

Derslerinde olumlu değişiklik nedenleri sorulunca, öğrencilerin birden fazla seçeneğin işaretlendiği görülmüştür. Öğrencilerin %24,6'sı spor yapınca kendine olan güveni arttığı için olumlu değişiklik olduğunu düşünmektedir. Derslerde olumlu değişiklik nedenini Popülaritesini derslerde de sürdürmek isteği ile açıklayan öğrencilerin oranı ise, sadece %1,6'dır.

Tablo 7. Spor Lisesi Öğrencilerinin Kendi Başarı Durumunu Değerlendirmesi

<i>Kendi Başarı Durumunu Görme</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Çok İyi	28	22,2
İyi	64	50,8
Orta	30	23,8
Zayıf	2	1,6
Çok Zayıf	2	1,6
Toplam	126	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin, kendi başarı durumlarını nasıl gördükleri ile ilgili dağılım Tablo 7’de verilmiştir. İyi görenlerin oranı %50,8, orta görenlerin oranı %23,8, çok iyi görenlerin oranı %22,2 iken, zayıf ve çok zayıf görenlerin oranı %1,6’dır.

Tablo 8. Spor Lisesi Öğrenci Ailelerindeki Olumlu Olumsuz Değişiklikler

<i>Ailedeki Olumlu Değişiklikler</i>	<i>F</i>	<i>%</i>
Sadece teşvik ediyorlar	14	11,1
Maddi ve manevi destek sağlıyorlar	36	28,6
Spor malzemesi temin ediyorlar	14	11,1
Derslere daha çok ilgi göstermemi bekliyorlar	62	49,2
Toplam	126	100
<i>Ailedeki Olumsuz Değişiklikler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Yaptıklarını sürekli eleştiriyorlar	4	3,2
Antrenmanların fazla zaman aldığını düşünüyorlar	10	7,9
Beden eğitimi öğretmenlerimi eleştiriyorlar	8	6,3
Boş zamanlarıma müdahale ediyorlar	14	11,1
Arkadaş çevreme müdahale ediyorlar	10	7,9
Hayır, olumsuz değişiklik olmadı	80	64,0
Toplam	126	100

Spor Lisesine kayıt yapan öğrencilerin, kayıt sonrası ailelerindeki olumlu değişiklikler ile ilgili görüşler, Tablo 8’de verilmiştir. Olumlu değişiklikler, sırası ile, derslere daha çok ilgi göstermesi beklenme %49,2, maddi ve manevi destek sağlama %28,6, sadece teşvik etme ve spor malzemesi temin etme %11,1’dir.

Ailelerdeki olumsuz değişiklikler sorulduğunda, olumsuz bir değişiklik olmadığını ifade eden öğrencilerin oranı %64,0’tür. Araştırmaya katılanların %6,3’ü ailelerinin Beden eğitimi öğretmenlerini eleştirdiklerini belirtirken, %3,2’si ailelerinin yaptıklarını sürekli eleştirmelerini olumsuzluk olarak ifade etmişlerdir.

4. Tartışma ve Sonuç

2004-2005 öğretim yılında eğitim ve öğretime başlamak üzere, Erzurum, Malatya, Uşak ve Sivas illerinde, ülkemiz sporunun geliştirilmesi ve yetenekli öğrencilerin daha sağlıklı ve bilimsel ortamlarda yetiştirilmeleri amacı ile, 24.08.2004 tarih ve 8260 sayılı onayı ile, Spor liseleri açılmıştır.

Tablo 3 incelendiğinde, öğrenciler Spor Lisesini tercih ederken, fiziksel beklentilerinde en yüksek oranla (%47,6) sağlık ve mutluluk olarak belirtmişlerdir. Fiziksel beklentileri, sırayla, %25,4 oranında ‘İyi bir vücut kompozisyonuna sahip olmak’ seçenekleri belirtilmiştir.

Tarih boyunca fiziksel görünüm, insanların yaşamında önemli bir yer tutmuştur. Farklı sosyal ortamlarda farklı fiziksel görünüm önl planla olmuştur. Genellikle ideal bayan figürü yağsız ve zayıf, ideal erkek figürü ise kaslı ve yapıllı olmuştur. Bunun yanında, medya (dergi, gazete, TV., vs.) sosyal olarak kabul edilen, çekici ve zayıf bayan ve kaslı erkek figürlerini destekleyen yayınlar yaparak toplumun bu ideal figürlere benzeme isteğini arttırmaktadır (Grogan, 1999, 11). Bu genel dürtü insanların kendi vücutlarını olumlu veya olumsuz şekilde algılamasına neden olmaktadır.

Kişilerin kendi vücutlarını nasıl algıladıklarının yanısıra, diğer insanların da onları nasıl algıladıkları önemlidir. İnsanlar başkalarının üzerinde olumlu etki yapmak üzere güdülenmişlerdir (Schlenker vd., 1982, 641), fakat bazıları fiziksel görünümünün diğerleri tarafından nasıl algılandığı konusunda daha endişelidir. Bu nedenle diğerlerine karşı uygun etkiyi yaratmakta başarılı olamayanlar olumsuz çıkarımlar yapabilirler (Lantz vd., 1997, 83). Literatürde, insanların fiziksel görünüşlerinin başkaları tarafından değerlendirilirken hissettikleri kaygı sosyal fizik kaygı olarak tanımlanmaktadır (Hart vd., 1989, 94).

Yapılan araştırmalar sosyal fizik kaygısı yüksek olanların kalabalık ortamlardan çok yalnız fiziksel aktiviteye katılma eğiliminde olduklarını göstermiştir (Spink, 1992, 1075). Bazı çalışmalar ise sosyal fizik kaygısı yüksek olanların fiziksel aktiviteye devam etme eğilimlerinin düşük, sosyal fizik kaygıları düşük olanlarında fiziksel aktiviteye devam etme eğilimlerinde yüksek olduğu bulunmuştur (Frederick vd., 1996, 963; Finkenberg vd., 1998, 1393; Lantz vd., 1997, 83).

Sunay ve Sunay (1996, 35) lise öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada, spor yapma nedenleri olarak; fiziksel gelişim sağlamanın %84.8 olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrenciler Spor Lisesini tercih ederken, gelecek ile ilgili beklentilerini, %38,1 oranı ile ‘gelecekte iyi bir sporcu olmak’ olarak belirtmişlerdir. Öğrencilerin %33,4’ü, ‘Beden eğitimi ve spor bölümüne girmek’ gibi bir beklenti içerisindeyler.

Sporda yüksek performans için fiziksel – fizyolojik açıdan güçlü olmanın yanı sıra psikolojik (zihinsel ve duygusal) açıdan da güçlü ve hazırlıklı olmak gerekir. Sporda yüksek performans için fiziksel – fizyolojik açıdan güçlü olmanın yanı sıra psikolojik (zihinsel ve duygusal) açıdan da güçlü ve hazırlıklı olmak gerekir (Konter, 1998, 129).

Öğrenciler Spor Lisesini tercih ederken, sosyal yönden beklentilerini, %42,9’u ‘Kendine olan güveni geliştirmek’, %28,6’sı ‘kişilik geliştirmek’ olarak dile getirmişlerdir.

Gençlik dönemi ruhsal-toplumsal yönden “kimlik (identity) kazanma” dönemidir (Erikson, Identity, 1968, 11; Doğan, 1999, 75). Bu dönemde genç, kendisiyle ilgili “ben kimim?”, “ben nasıl biriyim?”, “başkaları beni nasıl görüyor, nasıl olmamı istiyorlar?”, “hangi mesleği seçmeliyim?”, “yeterli miyim, değil miyim?” gibi sorula-

ra yanıt bulmaya çalışır. Bu soruların yanıtlarına göre cinsel, toplumsal ve mesleki kimlik öğeleri yerleşmeye başlar. Genç kendisi hakkında değerlendirmeler yaparken, bir yandan da dış dünya ile etkileşimlerinden kendisiyle ilgili bazı çıkarımlara ulaşır. Böylece kendisiyle ilgili olarak olumlu ya da olumsuz görüşe varması, kendisi değerli görüp görmemesi, onun benlik (kendilik) saygısını (self-esteem) belirler (Çuhadaroğlu, 1986, 27; İzgiç vd., 2001, 591).

Tablo 4’de, öğrencilerin boş zaman değerlendirme etkinlikleri verilmiştir. Öğrencilerin En fazla oran olan %33,8’i ‘spor salonlarına gidiyorum’ seçeneğini işaretlemişlerdir. %23,4’ü boş zamanlarında müzik dinlediklerini ifade etmişlerdir. Boş zaman değerlendirmesini “insanın yoğun çalışma yükü rutin hayat tarzı veya olumsuz çevresel etkilerden tehlikeye giren veya olumsuz etkilerden bedeni ve ruhi sağlığını tekrar elde etmek korumak ve devam ettirmek aynı zamanda zevk ve haz almak amacıyla, kişisel doyum sağlamak, tamamen çalışma ve zorunlu ihtiyaçları için ayrılan zaman dışında kalan bağımsız ve bağlantısız boş zaman içinde, isteğe bağlı ve gönüllü olarak ferdi veya grup içinde seçerek yaptığın etkinliklere denir” (Karaküçük, 1995, 45) şeklinde tarif edersek; öğrencilerin boş zamanlarında spor salonlarına gitmeleri ve müzik dinlemeyi tercih etmeleri, olumlu bir boş zaman değerlendirmesidir.

Derslerinde olumlu değişim nedenleri, öğrencilerin %24,6’sı spor yapınca kendine olan güveni arttığı için olumlu değişiklik olduğunu düşünmektedir. Derslerindeki olumlu değişikliği %18,2’si spor yapınca artan motivasyonuna bağlamaktadır. Sporcuların yüksek yoğunluktaki antrenmanlara katılmalarını ve bunu uzun süre devam ettirmelerini sağlayan gücü açıklamak için bir çok teori öne sürülmüştür. Bu teorilerden birisi de başarı motivasyonu teorisidir. Başarı motivasyonu teorisi kişilerin fiziksel bir aktiviteye neden katıldığını, zor olanı başarmak için neden bu kadar çok güç harcadığını ve bunu neden uzun süre devam ettirdiğini açıklamaktadır (Tiryaki, 2000, 24). Başarı motivasyonu, Bir işi ustaca yapma, mükemmel olarak başarma, engellerin üstesinden gelme, diğerlerinden daha iyi yapma olarak tanımlanmıştır. Başarı motivasyonunu ayrıca, başarısızlığa direnme, bir görevi başarmak için uğraşma, belirsiz durumlar arama olarak tanımlamıştır (Cox, 1990, 10).

Araştırmaya katılan öğrencilerin, kendi başarı durumlarını nasıl gördükleri ile ilgili dağılım Tablo 7’de verilmiştir. İyi görenlerin oranı %50,8, zayıf ve çok zayıf görenlerin oranı %1,6’dır. Motivasyonun gücü ve başarı arasındaki ilişkinin, özellikle sporda çok önemli olduğu gayet açıktır. Motive edici gücü düşük olan bir durumun, düşük bir başarı ile sonuçlanması muhakkaktır. Her insan, kendini tatmin eden ve huzur verici durumları arama, rahatsız edici durumlardan ise kaçınma eğilimi gösterir. Arama ve kaçınma eğilimleri, güdülerin yapısında mevcuttur. Hangi eğilim daha ağır basarsa, ona yönelik güdüler ortaya çıkar. Buna göre, başarı güdüsü, başarılı olma ya da başarısızlıktan kaçınma; arkadaşlık güdüsü ise itibar arama ya da reddedilmekten kaçınma şeklinde ortaya çıkar (Tiryaki vd., 1997, 128). Başarı motivasyonu, kişinin bir konuda başarılı olmak için çabası, yenilgi ile yüz yüze gelmesine rağmen ısrar etmesi ve başarıdan elde edebileceği gurura doğru yönelmesidir (Weinberg vd., 1995, 74).

Spor Liselerinde okuyan öğrenciler, okullarından memnun olduklarını, genel olarak sağlık ve mutluluk, Gelecekte iyi bir sporcu olmak ve kendilerine olan güven duygularını geliştirmek amacını taşıdıklarını belirtmişlerdir.

Kaynakça

- Çuhadaroğlu, F., (1986). **Adolesanlarda Benlik Saygısı**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi), Ankara.
- Cox, R.,H., (1990). **Sport Psychology**, Concepts and Applications; Second Edition
- Doğan, O., (1999). **Davranış Bilimleri**, Önder Matbaası, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, No.75, Sivas.
- Duman, S; İnal, A. N; Taşgın, Ö., (2003). “Özel Öğretim Sınıflarında Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşleri ile Değerlendirilmesi”, **3. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Olimpik Eğitim ve Spor Kültürü Sempozyumu**, Tayyare Kültür Merkezi, Burfaş Ofset Tesisşeri, 23-24 Mayıs, Bursa.
- Erden, M., (1998). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Alkım Yayınları, İstanbul
- Erikson E., H., Identity, (1968). **Youth, and Crisis**, New York, W.W. Norton,
- Erkal , M. E., Güven, Ö., Ayan, D., (1998). **Sosyolojik Açıdan Spor**, Derya Yayınları, İstanbul.
- Finkenber, M.E., DiNucci, J.M., McCune, S.L., Chenette, T. & McCoy, P. (1998). Commitment to physical activity and anxiety about physique among collage women, **Perceptual and Motor Skills**, 87, 1393-1394.
- Frederick, C.M. & Morrison, C.S. (1996). Social physique anxiety, personality constructs, motivations, exercise attitudes, and behaviors, **Perceptual and Motor Skills**, 82, 963-972.
- Grogan S., (1999). *Body Image: Understanding body dissatisfaction in men, women and children*, **Great Britain**, Biddles Ltd, Guildford and King's Lynn.
- Hart, E. A., Leary, M. R., & Rejeski W. J. (1989). The measurement of social physique anxiety, **Journal of Sport & Exercise Psychology**, 11, 94-104.
- İzgiç, F., Akyüz, G., Doğan, O., Kuğu N., (2001). Üniversite öğrencilerinde sosyal fobi ve beden imgesi ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin araştırılması. **3P Dergisi**; 9:591-598.
- Karaküçük, S., (1995). **Rekreasyon, Boşzamanları Değerlendirme**, 3. Baskı, Bağırhan Yayinevi, Ankara.
- Karasüleymanoğlu, A., (1987). **Yeni Boyutları İle Spor**, Engin Yayınları, Ankara.
- Konter, E., (1998). Sporda Psikolojik Güç ve Performans, **5.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Özetleri**, 129
- Lantz, C.D. & Hardy, C.J. (1997). Social physique anxiety and perceived exercise behavior. **Journal of Sport Behavior**, 20, 83-93.
- MEB, (2001). **2001 Yılı Başında Millî Eğitim**, Millî Eğitim Basımevi, s:114, Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Sayı:B.08.OGM.0.09.03.03, Konu: Spor Liselerinin açılması
- Özyiğit, C., (1991). **“İ. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu, Bildiriler, Panneller, Tartışmalar”**, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Okul içi Beden Eğitimi ve Spor İzcilik Dairesi Başkanlığı, Millî Eğitim Basımevi, 19-21 Aralık 1991,İzmir.
- Pepe, K., (2003). **Spor Alanında Öğrenci Yetiştiren Ortaöğretim Kurumlarındaki Uygulamaların Değerlendirilmesi (Ankara İl Örneği)**, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- Schlenker, B. R., & Leary, M. R. (1982). Social anxiety and self-presentation: A conceptualization and model. **Psychological Bulletin**. 92, 641-669.
- Sunay, H., Gündüz, N., Tanılkan, K., (2002). *Ortaöğretim Kurumlarında Uygulanan Beden Eğitimi ve Spor Derslerine İlişkin Amaçların Gerçekleşme Düzeyleriyle Öncelikleri Üzerine Bir Araştırma*, **Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**. 7 (3): 35-52.
- Sunay, Y., Sunay, H., (1996). *Lise Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersinden Beklentilerin Gerçekleşme Düzeyi*, **Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**. 1 (4): 35-53
- Sunay, H., (1998). *Spor Eğitimi Alt Yapısında Beden Eğitimi Öğretmeni ve Antrenörün Önemi*, **Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, Cilt: 3, Sayı:2, Nisan, s. 43-50.

- Sunay, H., (2002), *Türkiye’de Sporun Yaygınlaştırılması Kapsamında Çağdaş Spor Yöneticilerinin Rolü ve Önemi*, **7. Uluslar arası Spor Bilimleri Kongresi**, s.263-264, Antalya,Kemer.
- Spink, K.S., (1992). Relation of anxiety about social physique to location of participation in physical activity. *Perceptual and Motor Skills*, 74, 1075-1078.
- Türk,E., (1999). **Türk Eğitim Sistemi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Tiryaki, Ş., (2000). **Spor Psikolojisi, Kavramlar Kuramlar ve Uygulama**, Eylül Kitap ve Yayınevi, Mersin.
- Tiryaki, Ş., Gödelek, E., (1997). *Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeğinin Türk Sporcuları İçin Uyarlama Çalışması*; **1. Uluslararası Spor Psikolojisi Sempozyumu Bildirileri**; Bağırhan Yayınevi; 128
- Weinberg, R.S., Gould, D., (1995). Foundation of Sport and Exercise Physiology, 74-83
- Varış, F., (1994). **Eğitim Bilimlerine Giriş**, Atlas Kitabevi, Konya.
- Yetim, A.A., (2000). **Sosyoloji ve Spor**, Topkar Matbaacılık, Ankara.

ATTITUDES AND EXPCTATIONS OF SPORTS HIGH SCHOOL STUDENTS RELATED TO THEIR PREFERRED FIELD

Bilal ÇOBAN*

Abstract

Education is a process which includes a selected and controlled environment -especially the school- for young generations to take part in social life.

High school education includes minium three-year-period and includes general, vocational and technical schools based on primary education.

Secondary education is composed of high schools which have various educational programmes and students have the chance to be trained according to their desires and abilities.

The population of study is composed of 192 first grade students at 4 Sports High Schools in Erzurum, Malatya, Uşak and Sivas. The data were analyzed by running Statistical Package for Social Sciences (SPSS 10.0) program. Frequency and percentage were used to analyze the data obtained from the study. The aim of study is to determine the attitudes and expectations of the students studying at Sports High Schools.

The students studying at Sports High Schools have told that they are pleased with their schools and they wish to be healthy, happy and good sportsmen in future as well as improving their self-confidence.

Key Words: Sports High School, Student, Expectation

* Fırat University, School of Phisical Education and Sports, Elazığ